

4. <http://tv8.md/2019/02/11/guvernul-vrea-sa-valorifice-potentialul-migratiei-in-republica-moldova-cate-milioane-de-euro-va-primi-in-acest-sens/>
5. <http://protv.md/stiri/actualitate/un-raport-al-fondului-natiunilor-unite-pentru-populatie-arata---2377811.html>
6. <https://www.nexusnet.md/ro/descoperind-conexiuni-legatura-dintre-migratie-si-coruptie/>
7. <https://point.md/ru/novosti/obschestvo/migraia-populaiei-din-republica-moldova-capata-un-alt-caracter>
8. <http://independent.md/republica-moldova-pragul-celui-de-al-doilea-exod-al-cetatenilor-circa-45-din-populatia-apta-de-munca-vrea-sa-plece-din-tara/>
9. <https://www.nexusnet.md/ro/statistica-nexus/>

POLITICI SOCIALE ÎN DOMENIUL POPULAȚIEI ȘI FAMILIEI

*Olesea FRUNZE, dr., conf. univ.
Emilia LAPOȘIN, dr., conf. univ.*

Summary

The policies in the population and family domain interface with other social policy, housing, youth, culture, educational, sanitar, protection of environment policy, economical policy, workforce and unemployment policy the protection policy of disfavored categories. Multiple domain apparent more neutral like tax politics have influence on family and demographic behavior. Its more difficult to delimitate concrete what constitutes family and population policy.

În prezent politicile în domeniul populației și familiei interferează cu alte politici sociale, politica locuirii, tineretului, culturală, educațională, sanitară, politica de protecție a mediului, politica economică, politica în domeniul forței de muncă și somajului, politica de protecție a categoriilor defavorizate. Chiar domenii aparent mai neutre, cum ar fi politicile fiscale, au influențe asupra comportamentelor demografice și familiale. Este deci dificil de delimitat strict ceea ce ar constitui politica în domeniul populației

și familiei. Totuși acele măsuri realizate în susținerea familiei și copilului, acele măsuri ce țin seama de bunăstarea familiei sunt considerate obiective substanțiale a politicilor sociale.

Politicile familiei elaborate în diverse țări urmăresc următoarele **scopuri**:

1. Asigurarea forței de muncă. La această nevoie socială s-au dat răspunsuri diferite: creșterea natalității, importul de forță de muncă, creșterea productivității muncii. În majoritatea țărilor dezvoltate se insistă pe creșterea productivității muncii, pornindu-se de la considerentul că declinul fertilității este de lungă durată. În unele țări (Austria, Bulgaria, Franța, Polonia, Ungaria) se insistă atât pe creșterea fertilității cât și pe creșterea productivității.

2. Creșterea calității vieții familiale: creșterea nivelului de trai al membrilor familiei, facilitarea socializării copiilor.

3. Asigurarea imortalității societății: asigurarea înlocuirii generațiilor, menținerea trăsăturilor naționale specifice, menținerea și creșterea rolului internațional al unei societăți.

4. Socializarea copiilor conform normelor și valorilor sociale promovate de societatea respectivă; menținerea identității culturale.

5. Asigurarea egalității sexelor: eliminarea sexismului instituționalizat sau a discriminărilor sexuale neintenționate [8, pp. 34-45].

Autorul I. Dumon (1988) definește scopurile dintr-o altă perspectivă:

1. controlul situațiilor care apar;
2. prevenirea unor consecințe indozirabile la nivelul familiei;
3. remedierea unor probleme existente;
4. dezvoltarea capacității familiei de a-și soluționa singură problemele.

Aceste obiective sunt uneori explicit declarate, altele sunt implicite în politicile unor guverne sau partide politice. Este greu de spus că într-o anumită țară se practică în mod permanent o anumită politică a familiei. Situația se schimbă de la o perioadă la alta;

anumite scopuri nu sunt explicit formulate, altele sunt urmărite prin mijloace indirecte. Caracterul politicii familiei dintr-o anumită societate poate fi dedus din analiza ansamblului intervențiilor și măsurilor vizând familia.

În multitudinea politicilor, măsurilor și intervențiilor vizând populația și familia pot fi distinse câteva **tipuri principale**:

a. Măsurile legislative – care cuprind un ansamblu de reglementări prin care se acționează în mod direct asupra comportamentelor demografice și asupra structurii și funcțiilor familiei. Aceste măsuri formează ceea ce am putea denumi politica demografică în sens restrâns. Ele urmăresc, în principal, aspecte cantitative, iar dintre acestea, cu precădere, reglarea natalității. Măsurile legislative cel mai frecvent utilizate sunt reglementarea accesului la mijloacele de control al fecundității, reglementarea legislativă a avorturilor, reglementările privind celibatul și familiile fără copii, reglementarea legislativă a divorțurilor, reglementările privind cuplurile consensuale.

b. Măsurile economice și sociale de politică a familiei care urmăresc să influențeze în mod indirect comportamentele demografice și structura și funcțiile familiei. Ele vizează îndeosebi aspectele calitative ale vieții familiale. Mai frecvent folosite sunt măsurile de asistență a familiei, de ameliorare a statutului femeii, de dezvoltare a serviciilor sociale.

Măsurile legislative, economice și sociale pot îmbrăca **forme**:

a. incitative, prin care se încurajează, se stimulează anumite tipuri de comportamente demografice și familiale considerate dezirabile din punct de vedere societal;

b. limitative, care au ca obiective frânarea sau eliminarea unor comportamente demografice și familiale indezirabile din punct de vedere societal;

c. regulative, care urmăresc direcționarea într-un sens precis a comportamentelor demografice și familiale și reglementarea relațiilor familiale, formularea unor dispoziții legislative sau economice

privind persoanele căsătorite, nașterile, copiii, mamele, înfierile, divorțul, celibatul etc. Ca tendință recentă se poate observa în multe țări dezvoltate o diminuare a intervenției statului în reglementarea raporturilor familiale în paralel cu o creștere a reglementărilor privind asistența familiei [3, pp. 65-71].

Jaques Commaille, în lucrările sale, explică faptul că în prezent asistăm în multe situații la confruntarea dintre două opțiuni de filosofie politică și juridică: una, tradiționalistă care percepe familia ca o instituție socială prin excelență, ca un model de societate politică și alta, individualistă care consideră familia doar ca un loc posibil în care individul își duce existența sa socială.

Toate aceste măsuri și intervenții se pot înscrie în trei **tipuri de politici demografice și politici sociale privind familia:**

a. politici **pronataliste**, care stimulează creșterea fertilității și dimensiunilor familiei;

b. politici **antinataliste**, care urmăresc scăderea fertilității și a dimensiunilor familiei;

c. politici **neutralist**, prin care se urmărește ameliorarea situației familiei, dar care lasă indivizilor și cuplurilor libertatea de a hotărî asupra numărului de copii pe care să-i aibă.

Politicile pronataliste s-au practicat îndeosebi în fostele țări socialiste din Europa de Est. În prezent ele au fost abandonate în aproape toate țările dezvoltate. Politicile antinataliste se practică în unele țări în curs de dezvoltare din Asia, Africa și America de Sud. Adoptarea unei anumite politici demografice și formularea unor comportamente demografice dezirabile din punct de vedere societal depind de situațiile demografice concrete din fiecare țară și de aprecierile care se fac asupra corelațiilor dintre comportamentele demografice și situația economică și socială a țării.

În unele țări cu o creștere demografică rapidă se apreciază că menținerea unei rate înalte a fertilității poate frâna ritmul dezvoltării și poate avea efecte socioeconomice negative (suprapopularea orașelor, creșterea șomajului, poluare, condiții de locuit inadecvate,

deteriorarea asistenței sanitare sau imposibilitatea ameliorării acesteia, creșterea analfabetismului, accelerarea inflației) (*World Population trends and policies*, 1983). Potrivit acestor aprecieri au fost adoptate măsuri antinataliste, de promovare a familiei, cu un număr cât mai mic de copii.

În China, de exemplu, se practică în prezent intervenții antinataliste: promovarea familiei cu un singur copil; concediu de maternitate redus la prima naștere și diminuat la naștele următoare; alocații acordate doar familiilor cu un singur copil; concediu medical plătit integral pentru femeile care avortează (14 zile) sau se supun voluntar sterilizării (30 de zile).

În țările în care rata fertilității se situează în jurul limitei de înlocuire simplă a generațiilor se practică îndeosebi politici neutraliste axate în principal pe condițiile de viață ale familiilor și pe asistența socială a persoanelor în necesitate.

Politicile privind populația și familia pot fi clasificate și după gradul în care afectează familia sau condițiile de viață ale familiilor [5, p. 24]. După acest criteriu pot fi deosebite trei categorii de politici:

1. Politici ameliorative – care au ca scop îmbunătățirea condițiilor de viață ale familiilor. Din această categorie fac parte în principal două tipuri de măsuri: alocațiile familiale și reducerile de taxe. Scopul acestor măsuri este de a realiza o redistribuire orizontală de la familiile restrânse la cele numeroase. Aceste politici favorizează egalitatea sau inegalitatea socială în raport cu distribuția copiilor pe diferite categorii sociale. Ele sunt centrate pe copil și familie. Pe copil, întrucât alocațiile sunt acordate părintelui care îngrijește copilul; pe familie, pentru că aceasta este considerată unitatea de rezidență.

2. Politici de remediu – care constau în educarea vieții de familie și în oferirea de informații privind problemele familiale. Realizarea acestor politici poate fi făcută de instituții publice sau private. După al doilea război mondial, în multe țări europene au fost

institute „ministere” ale familiei însărcinate cu aplicarea unor măsuri nonfinanciare. În multe cazuri, realizarea acestor măsuri a fost subcontractată unor instituții private. Din această categorie pot fi menționate serviciile de consilieriat familial și de terapie a familiei. Orientarea politicilor din această categorie este mai curând spre aspectele individuale și interpersonale și mai puțin spre cele situaționale care caracterizează primul tip.

3. Politici substituționale – dezvoltate mai ales după 1960. Ele își propun să răspundă, în primul, rând problemelor rezultate din creșterea participării femeilor la activitățile extrafamiliale. Din această categorie fac parte serviciile de asistență a familiei (îngrijirea și/sau supravegherea copiilor sau persoanelor dependente, servicii de prestare a unor activități menajere la domiciliu). Intervențiile sunt indirecte și sunt realizate în principal de instituții private și de către profesioniști. Aceste politici sunt orientate în principal spre persoanele cu venituri scăzute.

În fundamentarea politicilor demografice și a măsurilor privind familia, guvernele invocă patru categorii principale de **argumente:**

- **preocupările demografice și socioeconomice;**
- **considerentele de sănătate** se concentrează asupra numărului de copii și perioadelor dintre nașteri, în vederea asigurării sănătății mamelor și copiilor. Sub acest aspect, planning-ul familial este apreciat ca un mijloc eficient de reducere substanțială a ratelor de morbiditate și mortalitate la femei și copii
- **drepturile omului**, se referă la drepturile fundamentale ale cuplurilor și indivizilor de a decide în mod liber și responsabil asupra numărului copiilor și a perioadelor dintre nașteri.
- **justiție și echitate**, argumentează pentru extinderea la nivelul tuturor grupurilor a serviciilor și a beneficiilor de care dispun doar anumite categorii sociale.

Politicile în domeniul populației și familiei cuprind mai multe tipuri de acțiuni: măsuri legislative explicite privind relațiile dintre

politica demografică și dezvoltarea națională; amendamente constituționale; instituirea unor oficii guvernamentale care au ca sarcină formularea măsurilor politice și coordonarea programelor de planning familial atât în sectorul public, cât și în cel privat; eliminarea unor restricții în domeniul informației, serviciilor și mijloacelor de planing familial; măsuri de ameliorare a statutului femeii prin care să se influențeze indirect comportamentul natalist etc.

Bibliografie

1. Frunze, O., Bunăstarea copilului – prioritate în activitatea asistentului social, în: *Aspecte psiho-sociale în protecția copilului și familiei de violență*, Tipografia UPS „Ion Creangă”, Chișinău, 2016, pp. 266-277
2. Jones, C. (coord.), *New Perspectives on Welfare State in Europe*, NY: Routledge, London, 1993.
3. Mărginean, I., *Politici sociale și tranziția la economia de piață în România*, București, 2015.
4. Mățăuan, G., *Evaluarea programelor sociale*, Fiman, București, 1999.
5. Mihuț, L., Lauretzen, B., *Modele de politici sociale*, București, 2014.
6. Mishra, R., *Social Policy in the Postmodern World*, în C. Jones (ed), *New Perspectives on the Welfare State in Europe*, Routledge, London, 1993.
7. Pop, L. M., (coord.), *Dicționar de Politici Sociale*, Editura Expert, București, 2002.
8. Preda, Marian, *Politica socială românească între sărăcie și globalizare*, Editura Polirom, Iași, 2002.